

**IAHAIO WHITE PAPER
2014 (aktualizacja 2018 r.)****DEFINICJE I TERMINY Z ZAKRESU WSPARCIA Z UDZIAŁEM ZWIERZĄT
(ANIMAL ASSISTED INTERVENTIONS, AAI) ORAZ WYTYCZNE
DOTYCZĄCE DOBROSTANU ZWIERZĄT W AAI**

Przewodnicząca Grupy Roboczej: dr Brinda Jegatheesan (USA)

Członkowie Grupy Roboczej: dr Andrea Beetz (Niemcy), dr Elizabeth Ormerod (Wielka Brytania), dr Rebecca Johnson (USA), Keiko Yamazaki (Japonia), Christl Dudzik (USA), dr Rita Maria Garcia (Brazylia), Melissa Winkle (USA), dr George Choi (Korea Południowa).

Tłumaczenie na język polski: Agnieszka Potocka, Wanda Brzozowska-Zook (wersja 2014); Agnieszka Potocka, Magdalena Nawarecka-Piątek, dr Michał Piotr Pręgowski (aktualizacja 2018).

Wersja 2018 – opis zmian: Zaktualizowana wersja IAHAIO White Paper zawiera definicje i terminy związane z coachingiem/doradztwem z udziałem zwierząt (*Animal Assisted Coaching/Counselling*, AAC), jak również omawia stosowane w AAI koncepcje *One Health* (Wspólnego Zdrowia) i *One Welfare* (Wspólnego Dobrostanu). Niniejsza wersja dokumentu została zaakceptowana przez Zarząd IAHAIO w kwietniu 2018 r.

Wersja 2018 - komentarz do tłumaczenia polskiego: poprzednia wersja dokumentu zawierała wierne tłumaczenie terminu *Animal Assisted Interventions* jako „Interwencje z udziałem zwierząt”. Ze względu na dwuznaczność słowa „interwencja” w języku polskim i konotacje z nim związane, osoby pracujące przy aktualizacji White Paper do wersji z 2018 r. podjęli decyzję o zastąpieniu ww. terminu sformułowaniem „Wsparcie z udziałem zwierząt”.

Spis treści

Misja i wizja IAHAIO.....	3
Grupa Robocza do spraw Definicji Wsparcia z Udziałem Zwierząt (<i>Animal Assisted Interventions</i>) według IAHAIO oraz Wytycznych Dotyczących Dobrostanu Zwierząt Pracujących w AAI	4
Definicje.....	5
Wsparcie z udziałem zwierząt (<i>Animal Assisted Intervention, AAI</i>).....	5
Terapia z udziałem zwierząt (<i>Animal Assisted Therapy, AAT</i>).....	5
Edukacja z udziałem zwierząt (<i>Animal Assisted Education</i> bądź <i>Animal Assisted Pedagogy, AAE</i>).....	5
Aktywności z udziałem zwierząt (<i>Animal Assisted Activity, AAA</i>).....	6
Coaching/doradztwo z udziałem zwierząt (<i>Animal Assisted Coaching/Counselling, AAC</i>).....	6
Wspólne Zdrowie i Wspólny Dobrostan.....	6
Wytyczne dotyczące dobrostanu ludzi i zwierząt w AAI.....	7
Dobrostan ludzi.....	7
Dobrostan zwierząt.....	8
Bibliografia.....	11
Podziękowania.....	12
Protokół tłumaczenia dokumentu White Paper na inne języki.....	12

Misja i wizja *International Association of Human-Animal Interaction Organizations* (IAHAIO)

IAHAIO (tłum. Międzynarodowe Stowarzyszenie Organizacji Zajmujących się Interakcjami Ludzi i Zwierząt) jest wiodącym globalnym stowarzyszeniem organizacji zajmujących się poszerzaniem wiedzy w dziedzinie interakcji człowiek-zwierzę (ang. *human-animal interactions*, HAI). Zadanie to jest realizowane poprzez badania, edukację i współpracę pomiędzy członkami IAHAIO, decydentami, praktykami klinicznymi, jak również innymi organizacjami zajmującymi się interakcją ludzi i zwierząt oraz ogółem społeczeństwa. Wiele organizacji członkowskich IAHAIO angażuje się w działania z udziałem zwierząt, w tym w terapię z udziałem zwierząt, edukację z udziałem zwierząt i/lub szkolenie zwierząt w służbie. IAHAIO ma na celu promowanie szacunku i odpowiedzialnego traktowania zwierząt oraz ludzi w działalności określanej mianem wsparcia z udziałem zwierząt (AAI).

IAHAIO zrzesza ponad 90 wszechstronnie wyspecjalizowanych organizacji członkowskich i stowarzyszeń zawodowych na całym świecie, takich jak AVMA, AAHA, FECAVA, FVE, JAHA, KAHA, WAP oraz AAH-ABV (medycyna weterynaryjna). W skład IAHAIO wchodzi również *HABRI Foundation*, *International Society for Anthrozoology*, a także wiele ośrodków akademickich oraz podmiotów prowadzących działania z zakresu wsparcia z udziałem zwierząt. Interdyscyplinarny charakter członkostwa i liczebność członków predysponuje IAHAIO do bycia liderem w zakresie wyznaczania kierunków działań w dziedzinie interakcji ludzi i zwierząt (HAI).

IAHAIO organizuje międzynarodowe konferencje i warsztaty dostarczające szerokiej gamy istotnych informacji i wyjątkowych możliwości nawiązywania współpracy dla podmiotów zajmujących się relacjami ludzie-zwierzęta. Działalność IAHAIO ma na celu wspieranie dialogu, wymianę informacji i opracowywanie strategii rozwoju HAI, jak również zajmowanie stanowiska wobec problemów szczególnie istotnych dla tej dziedziny.

Grupa Robocza do spraw Definicji Wsparcia z Udziałem Zwierząt (*Animal Assisted Interventions*) według IAHAIO oraz Wytycznych Dotyczących Dobrostanu Zwierząt Pracujących w AAI

Grupa Robocza do spraw Definicji Wsparcia z Udziałem Zwierząt (*Animal Assisted Interventions*) według IAHAIO oraz Wytycznych Dotyczących Dobrostanu Zwierząt Pracujących w AAI została powołana w marcu 2013. Składała się z naukowców, specjalistów z zakresu medycyny weterynaryjnej oraz praktyków z różnych krajów, zajmujących się różnymi aspektami dziedziny HAI.

Grupa Robocza miała przed sobą trudne zadanie, z uwagi na międzynarodowy zasięg działalności stowarzyszenia, a co za tym idzie – na fakt, iż w lokalnym użyciu są odmienne, nieprzystające do siebie definicje i terminy z zakresu AAI. Taka sama różnorodność dotyczy również zasad i wytycznych postępowania, szczególnie względem zaangażowanych w AAI zwierząt. Uznano, że powyższe kwestie powinny zostać pilnie ujednoczone i powołano w tym celu specjalną Grupę Roboczą, która wzięła na siebie odpowiedzialność za wyklarowanie terminologii i definicji z zakresu AAI, stworzenie rekomendacji w tym zakresie, jak również stworzenie zarysu praktyk etycznych w odniesieniu do dobrostanu zwierząt zaangażowanych w działania AAI.

Zalecenia Grupy Roboczej z 2014 r. przedstawione w White Paper są wynikiem rocznej pracy, jak również szczegółowych, wielowątkowych dyskusji dotyczących braku jasnych wytycznych związanych z różnorodnymi praktykami z zakresu relacji człowieka i zwierząt; dyskusje te uwzględniały poufną wymianę informacji i opinii, jak również branie pod uwagę różnych punktów widzenia oraz dokładny przegląd materiałów źródłowych.

Zarząd IAHAIO przeanalizował wszystkie uwagi zgłoszone przez organizacje członkowskie podczas walnego zgromadzenia IAHAIO w Amsterdamie w 2014 roku. Te z propozycji, które uzyskały jednogłośnie poparcie, zostały uwzględnione w White Paper.

Dokument White Paper przeznaczony jest przede wszystkim dla lekarzy oraz pracowników zawodów związanych ze służbą zdrowia, zdrowiem publicznym, opieką zdrowotną oraz lekarzy weterynarii zaangażowanych we wsparcie z udziałem zwierząt.

Grupa Robocza zachęca organizacje członkowskie IAHAIO, by przyjęły definicje i wytyczne zawarte w niniejszym dokumencie – oraz by wcielały je w życie we własnych działaniach, tak praktycznych, jak i teoretyczno-badawczych. Grupa Robocza rekomenduje zarazem, aby organizacje członkowskie IAHAIO promowały omawiane definicje i wytyczne w swoich krajach.

Definicje

Wsparcie z udziałem zwierząt (*Animal Assisted Intervention, AAI*): interwencja (wsparcie) z udziałem zwierząt to działanie uporządkowane, zorientowane na osiągnięcie wyznaczonego celu, w trakcie którego świadomie i celowo włącza się zwierzęta do działań w obszarze ochrony zdrowia, edukacji, służby człowiekowi (np. pracy socjalnej), dla realizacji celów terapeutycznych*.

Warunkiem koniecznym prowadzenia wsparcia z udziałem zwierząt jest posiadanie wiedzy dotyczącej zarówno ludzi jak i zwierząt. AAI dotyczy uczestnictwa zespołów międzygatunkowych (człowiek-zwierzę) w sformalizowanych działaniach na rzecz ludzi, z zakresu *Animal Assisted Therapy* (AAT, Terapia z Udziałem Zwierząt), *Animal Assisted Education* (AAE, Edukacja z Udziałem Zwierząt) a także, w pewnych warunkach, *Animal Assisted Activity* (AAA, Aktywności z Udziałem Zwierząt). AAI dotyczy ponadto *Animal Assisted Coaching/Counselling* (AAC, coachingu/doradztwa z udziałem zwierząt). Wsparcie prowadzone w ten sposób powinno być opracowywane i wdrażane z uwzględnieniem podejścia interdyscyplinarnego.

* - Zgodnie ze Słownikiem Języka Polskiego, interwencja to „wywieranie na kogoś wpływu w celu uzyskania określonego efektu” a także „zabiegi z tym związane”, jednak w języku potocznym słowo to nie kojarzy się jednoznacznie z działaniem o charakterze wspierającym i pozytywnym. Zgodnie z informacją ze strony 1, tłumacze wersji z 2018 r. podjęli decyzję o zastąpieniu wiernego oryginałowi, ale dwuznacznego sformułowania „Interwencja z udziałem zwierząt” terminem „Wsparcie z udziałem zwierząt”.

- **Terapia z udziałem zwierząt (*Animal Assisted Therapy, AAT*):** jest to planowana i zorganizowana interwencja terapeutyczna o wyznaczonym celu, prowadzona przez specjalistę z zakresu zdrowia, edukacji lub opieki społecznej. Postęp terapii jest zmierzony i opisywany w specjalistycznej dokumentacji. AAT jest prowadzona i/lub kierowana przez specjalistów posiadających odpowiednie formalne wykształcenie (z ważnymi licencjami/pozwoleniami, tytułami zawodowymi, stopniami naukowymi lub ich ekwiwalentami) oraz posiadających praktyczne doświadczenie w tym zakresie. Działania AAT skupiają się na poprawie fizycznego, poznawczego, behawioralnego i/lub społeczno-emocjonalnego funkcjonowania osoby poddawanej terapii, tak indywidualnej jak grupowej. Osoba prowadząca wsparcie z zakresu AAT (i/lub przewodnik zwierzęcia działający pod nadzorem specjalisty prowadzącego zajęcia) musi posiadać odpowiednią, adekwatną wiedzę z zakresu zachowania, potrzeb, zdrowia, jak również objawów stresu oraz jego regulacji u zwierząt biorących udział w omawianych działaniach.
- **Edukacja z udziałem zwierząt (*Animal Assisted Education* bądź *Animal Assisted Pedagogy, AAE*):** jest to zaplanowane, zorganizowane wsparcie o wyznaczonym celu, kierowane i/lub wdrażane przez specjalistę z zakresu edukacji lub osobę o pokrewnej specjalności. AAE jest prowadzona przez wykwalifikowanego (tj. dyplomowanego) nauczyciela pedagogiki ogólnej lub pedagogiki specjalnej w systemie pracy indywidualnej lub pracy z grupą. Przykładem wsparcia AAE prowadzonego przez nauczyciela pedagogiki ogólnej jest wizyta edukacyjna promująca odpowiedzialną opiekę nad zwierzętami domowymi. AAE, gdy jest prowadzone przez nauczyciela edukacji specjalnej, jest również uważane za wsparcie terapeutyczne, które ma realizować konkretne cele. Działania koncentrują się na umiejętnościach szkolnych, umiejętnościach prospołecznych i funkcjonowaniu poznawczym. Postępy ucznia są mierzone i dokumentowane. Profesjonalista prowadzący edukację z udziałem zwierząt,

w tym nauczyciel szkolny (lub przewodnik zwierzęcia pracujący pod nadzorem specjalisty), musi posiadać odpowiednią, adekwatną wiedzę z zakresu zachowania, potrzeb, zdrowia, jak również objawów stresu oraz jego regulacji u zwierząt biorących udział w omawianych działaniach.

- **Aktywności z udziałem zwierząt (*Animal Assisted Activity, AAA*):** to zaplanowane, mające sprecyzowany cel, nieformalne interakcje i spotkania przeprowadzone przez zespół człowiek-zwierzę w celach motywacyjnych, edukacyjnych i rekreacyjnych. Międzygatunkowe zespoły zakwalifikowane do prowadzenia AAA muszą wcześniej przejść przeszkolenie na poziomie co najmniej podstawowym, zakończone formalną oceną umiejętności. Zespoły takie mogą również współpracować bezpośrednio z przedstawicielami służby zdrowia, pedagogami i/lub ośrodkami opieki, realizując konkretne, możliwe do udokumentowania cele. W przypadku wystąpienia takiej współpracy działania AAA stają się częścią AAT lub AAE prowadzonych przez specjalistę w ramach jego działalności zawodowej. Przykładem AAA może być angażowanie zwierząt do pomocy w trakcie sytuacji kryzysowych, np. klęski żywiołowej czy wypadku, polegające na zapewnieniu komfortu i wsparcia ofiarom, a także zajęcia aktywizujące dla pensjonariuszy domów opieki prowadzone wraz ze zwierzętami towarzyszącymi. Osoba prowadząca aktywności z udziałem zwierząt musi mieć odpowiednie przeszkolenie z zakresu zachowania, potrzeb, zdrowia, jak również objawów stresu oraz jego regulacji u zwierząt biorących udział w omawianych działaniach.
- **Coaching/doradztwo z udziałem zwierząt (*Animal Assisted Coaching/Counselling, AAC*):** Coaching/doradztwo z udziałem zwierząt jest celowym, zaplanowanym i zorganizowanym wsparciem z udziałem zwierząt, prowadzonym lub kierowanym przez profesjonalistów posiadających uprawnienia do wykonywania zawodu trenera, coacha lub doradcy. Postęp wsparcia z udziałem zwierząt jest mierzony i opisywany w profesjonalnej dokumentacji. AAC jest prowadzone lub kierowane przez formalnie przeszkolonego (posiadającego prawo do wykonywania zawodu, dyplom naukowy itp.) trenera, coacha lub doradcę z praktyką w zawodzie. AAC koncentruje się na rozwoju osobistym odbiorcy, na wglądzie w procesy grupowe i ulepszeniu ich, lub na umiejętnościach społecznych i/lub funkcjonowaniu społeczno-emocjonalnym osoby (osób) lub klienta (klientów). Trener/coach/doradca prowadzący AAC (lub przewodnik zwierzęcia pracujący pod nadzorem trenera/doradcy) musi mieć odpowiednie przeszkolenie z zakresu zachowania, potrzeb, zdrowia, jak również objawów stresu oraz jego regulacji u zwierząt biorących udział w omawianych działaniach.

Wspólne Zdrowie i Wspólny Dobrostan

One Health (Wspólne Zdrowie) nie jest nową koncepcją. Pochodzi z XIX wieku, gdy naukowcy dostrzegli wiele podobieństw w procesach chorobowych ludzi i zwierząt. Współczesne podejście angażuje naukowców zajmujących się weterynarią jak i innymi dyscyplinami, we współpracę mającą na celu ochronę zdrowia publicznego. One Health wskazuje, że „zdrowie ludzi jest związane ze zdrowiem zwierząt i kondycją środowiska”, a „celem jest osiągnięcie optymalnych wyników zdrowotnych, uznając wzajemne powiązania między ludźmi, zwierzętami, roślinami i ich wspólnym środowiskiem”. Amerykańskie Centrum Kontroli Chorób (CDC) przyjęło definicję zdrowia zaproponowaną przez Światową Organizację Zdrowia (WHO), która określa zdrowie jako „stan pełnego fizycznego, psychicznego i emocjonalnego dobrostanu” (WHO, 1946).

W ostatnim okresie interdyscyplinarne podejście zostało rozszerzone o koncepcję One Welfare (Wspólny Dobrostan), która wskazuje na wzajemne powiązania między dobrostanem zwierząt, dobrostanem człowieka, a kondycją środowiska (Pinillos, 2016). Interdyscyplinarny charakter obu tych podejść umożliwia specjalistom z kilku dyscyplin i wszystkim zainteresowanym stronom współpracę na poziomie lokalnym, krajowym i globalnym w celu osiągnięcia optymalnego zdrowia ludzi i zwierząt oraz stanu środowiska. Odniesienie Światowej Organizacji Zdrowia do stanów emocjonalnych i społecznych można również znaleźć w pracy „Understanding Animal Welfare” (Fraser, 2008), która podkreśla silny związek między dobrostanem zwierząt a zdrowiem człowieka.

Koncepcje Wspólnego Zdrowia i Wspólnego Dobrostanu wiążą się z różnymi formami wsparcia z udziałem zwierząt, a ich wybrane cele – poprawa ludzkiego zdrowia, samopoczucia i funkcjonowania – są pokrewne z celami AAI. Lekarze weterynarii mogą wykorzystywać wiedzę z zakresu interakcji ludzi i zwierząt, a także zdrowia i zachowania zwierząt, aby zabierać głos w sprawach związanych z zagadnieniami z zakresu zdrowia publicznego, w odniesieniu do Wspólnego Zdrowia i Wspólnego Dobrostanu. Lekarze weterynarii zajmujący się zwierzętami towarzyszącymi zaczynają wprowadzać tego typu działania do swojej pracy, dzięki czemu wspomagają dobrostan i jakość życia zwierzęcych pacjentów, hołdując zarazem wysokim standardom w podejściu zwanym *bond-centered veterinary practice* - praktyką weterynaryjną opartą na międzygatunkowej więzi (Ormerod, 2008).

Jordan i Lem (2014) elokwentnie wskazują, że „tam, gdzie ludzki dobrostan jest na niskim poziomie, tam też zazwyczaj na niskim poziomie jest dobrostan zwierząt (...). Analogicznie, zwierzęta często stanowią wskaźnik poziomu ludzkiego zdrowia i dobrostanu, o czym świadczy przypadek związku między przemocą wobec zwierząt i przemocą w rodzinie”. Działanie z zakresu AAI mające na celu poprawę dobrostanu pacjenta za pomocą programu naruszającego dobrostan zwierzęcia lub innych osób byłoby nieetyczne. Projektując efektywne programy wsparcia z udziałem zwierząt, placówki i opiekunowie zwierząt muszą zapewnić adekwatne warunki i przygotować odpowiednie protokoły postępowania, pozwalające na monitorowanie działań i dbanie o zdrowie i dobrostan wszystkich pacjentów, personelu, odwiedzających, opiekunów zwierząt a także samych zwierząt pracujących w AAI. Interdyscyplinarność koncepcji Wspólnego Zdrowia i Wspólnego Dobrostanu umożliwia osiągnięcie tego celu.

Wytyczne dotyczące dobrostanu ludzi i zwierząt w AAI

Interdyscyplinarne pojęcia z zakresu Wspólnego Zdrowia i Wspólnego Dobrostanu powinny być uwzględniane na najwcześniejszych etapach planowania programów z udziałem zwierząt, a przez cały czas ich realizacji protokoły bezpieczeństwa powinny służyć zapewnieniu zdrowia zarówno zwierząt, jak i ludzi biorących udział w AAI.

Dobrostan ludzi

- Konieczne jest zapewnienie bezpieczeństwa wszystkim uczestnikom AAI. Specjaliści muszą dbać o to, by zminimalizować wszelkie potencjalne zagrożenia dla uczestników. Specjaliści muszą upewnić się, że uczestnicy nie mają alergii związanych z gatunkiem lub rasą zwierząt uczestniczących w AAI. Ponadto prowadzący powinni zdawać sobie sprawę z możliwych zagrożeń związanych z daną populacją / grupą społeczną do której należą uczestnicy i kryteriów wykluczających w odniesieniu do danego ryzyka (np. pacjenci z osłabionym układem odpornościowym a zapadalność na choroby odzwierzęce). W pewnych sytuacjach,

np. w pracy z pacjentami z osłabionym układem odpornościowym, specjaliści w zakresie ochrony zdrowia mogą wymagać badań przesiewowych u zwierząt w celu upewnienia się, że nie przenoszą one określonych infekcji.

- Przewodnicy zwierząt muszą rozumieć potrzeby beneficjentów AAI. W związku z tym powinni zostać przeszkoleni w zakresie specyfiki funkcjonowania i stanów psychofizycznych osób uczestniczących w AAI.
- Beneficjenci wsparcia z udziałem zwierząt mogą mieć różne poglądy dotyczące zwierząt w AAI. W przypadku, gdy przekonania odbiorców – religijne, kulturowe, lub jakiegokolwiek inne – są sprzeczne z zalecanymi działaniami z zakresu AAI, wskazane jest, aby profesjonalści omówili alternatywne rozwiązania z odbiorcami lub, w przypadku osób ubezwłasnowolnionych, z ich rodzinami.

Dobrostan zwierząt

Działania z zakresu AAI powinny być prowadzone tylko z udziałem zwierząt, które są w dobrym stanie zdrowia, zarówno fizycznym jak i emocjonalnym oraz tych, które lubią tego typu aktywności. Konieczne jest, by przewodnik był zżyty ze zwierzęciem, którego jest przewodnikiem i z którym bierze udział w interwencji. Specjaliści AAI są odpowiedzialni za dobrostan zwierząt z którymi pracują. We wszystkich dziedzinach AAI należy wziąć pod uwagę bezpieczeństwo i dobrostan wszystkich uczestników. Specjaliści AAI muszą rozumieć, że zwierzę uczestniczące w AAI, niezależnie od gatunku, nie jest po prostu narzędziem, ale żywą istotą. Poniżej znajdują się opisy najlepszych praktyk dla zwierząt biorących udział w AAI, w tym psów asystujących i psów opiekunów (ang. *service dogs*).

- Tylko zwierzęta udomowione mogą brać udział w interwencji AAI. Zwierzęta udomowione (np. psy, koty, konie, zwierzęta gospodarskie, świnki morskie, szczury, ryby, ptaki) są to te zwierzęta, które zostały przystosowane do interakcji społecznych z ludźmi. Należy przy tym pamiętać, że chociaż wiele gatunków ryb jest hodowanych w akwariach mieszczących się w budynkach mieszkalnych czy biurach, tylko niektóre są przystosowane do interakcji społecznych. Ptaki i ryby nie powinny być chwytane spośród tych żyjących na wolności jako dzikie, ale hodowane w niewoli. Zwierzęta domowe muszą być dobrze zsocjalizowane z ludźmi i przeszkolone z zastosowaniem technik humanitarnych, takich jak pozytywne wzmocnienie. Udomowione zwierzęta (psy, koty, koniowate) powinny być rejestrowane w jednej z krajowych/międzynarodowych organizacji jako spełniające niezbędne kryteria.
- Gatunki dzikie i egzotyczne (np. delfiny, słonie, kapucynki, pieski preriowe, stawonogi, gady), nawet te oswojone, nie mogą uczestniczyć w AAI. Wśród rozlicznych powodów są m.in. te związane z narażeniem uczestników na zarażenie chorobami odzwierzęcymi, a także powody natury etycznej. *The Whale and Dolphin Conservation Society* stoi na stanowisku, że tzw. delfinoterapia najprawdopodobniej nie spełnia potrzeb psychologicznych i fizycznych ani uczestniczących w niej ludzi, ani delfinów (Brakes & Williamson, 2007, s. 18). W przeciwieństwie do bezpośredniego kontaktu z dzikimi zwierzętami, dopuszczane jest prowadzenie obserwacji i podziwiania dzikich zwierząt w ich naturalnym środowisku i azylach dla dzikich zwierząt, spełniających krajowe/międzynarodowe normy dobrostanu zwierząt, pod warunkiem, że jest to prowadzone w taki sposób, aby nie powodować u zwierząt jakiegokolwiek stresu lub niszczenia ich siedlisk.

- Nie wszystkie zwierzęta, w tym wiele uznawanych przez właścicieli za „dobre zwierzęta”, są odpowiednimi kandydatami do AAI. Udział konkretnych zwierząt w AAI powinien być poprzedzony dokładną oceną ich zachowania przez ekspertów takich, jak weterynarze czy behawiorysty. Tylko te zwierzęta, które mają właściwe predyspozycje i które odbyły niezbędne szkolenie powinny być wybierane do AAI. Oceny zaangażowanych w AAI zwierząt powinny być przeprowadzane regularnie, aby na bieżąco sprawdzać, czy wykazują one nadal właściwe predyspozycje. Zwierzęta typowane do AAI powinny również zostać przebadane przez weterynarza behawiorystę lub behawiorystę zwierząt pod względem stanu zdrowia, temperamentu, zachowania i dopełnienia obowiązujących procedur medycznych. Ponadto w przypadku zwierząt rezydentnych należy upewnić się, czy otoczenie (miejsce pracy zwierząt) i grupa odbiorców odpowiadają potrzebom tych zwierząt.
- Przewodnicy zwierząt oraz specjaliści AAI powinni ukończyć szkolenie i posiadać wiedzę dotyczącą dobrostanu (well-being) i potrzeb zwierzęcia – także po to, by umieć zauważyć u nich oznaki dyskomfortu i stresu. Specjaliści AAI powinni ukończyć kursy z zakresu ogólnego zachowania zwierząt i interakcji człowiek-zwierzę oraz pracy z odpowiednimi gatunkami (np. konie, świnie, chomiki, myszokoczek, itp.).
- Specjaliści zajmujący się wsparciem z udziałem zwierząt muszą posiadać wiedzę co do możliwości i ograniczeń zwierząt z którymi pracują; powinni rozumieć i brać pod uwagę te ograniczenia szczególnie podczas bezpośrednich kontaktów ze zwierzętami. Zwierzęta biorące udział w AAI nigdy nie powinny być tak zaangażowane, by ich bezpieczeństwo i komfort były zagrożone. Uczestnicy, zarówno dzieci jak i dorośli, nie powinni wykonywać takich czynności jak na przykład: skakanie przez zwierzę, pochylanie się nad nim, przebieranie zwierząt w ludzkie ubrania i kostiumy, wyposażanie zwierząt w niewygodne akcesoria (wszelkiego rodzaju szaliki czy chustki wiązane na szyi zwierzęcia, kurtki, buty; nawet takie, które zostały zaprojektowane specjalnie dla zwierząt), a także nie można oczekiwać ani przymuszać do wykonywania trudnych fizycznie i stresujących zadań (np. czołgania, pochylania się lub zginania ciała w nienaturalnych pozycjach, ciągnięcia ciężkiego sprzętu). Uczestnicy AAI powinni być przez cały czas i w każdym miejscu (np. w szkole, ośrodku terapeutycznym, domu opieki) pod nadzorem, tak by była gwarancja, że nie dokuczają zwierzętom (np. ciągnąc je za ogon bądź uszy, siedząc na nich lub czołgając się pod nimi) lub w inny, niewłaściwy sposób odnoszą się do nich, a tym samym stwarzają ryzyko dla siebie i zwierząt. Powyższe przykłady niewłaściwych działań i ćwiczeń terapeutycznych nie wyczerpują oczywiście wszystkich możliwych przypadków, gdy podczas pracy zwierzę narażone jest na niebezpieczeństwo.
- Specjaliści odpowiedzialni za dobrostan zwierzęcia podczas interwencji muszą upewnić się, że zwierzę jest zdrowe, wypoczęte oraz, że ma zapewnioną opiekę w trakcie oraz po zakończeniu sesji (np. dostęp do wody, bezpieczne i odpowiednie do pracy podłoże). Nie można dopuszczać do przepracowania lub przeciążenia zwierząt – sesje powinny być ograniczone w czasie (30-45 minut).
- Konieczne jest zapewnienie właściwej opieki weterynaryjnej. Wszystkie zwierzęta uczestniczące w AAI, w tym zwierzęta rezydentne muszą zostać zbadane przez lekarza weterynarii w trakcie selekcji, jak również powinny być badane regularnie w późniejszym czasie. Częstotliwość kontroli powinna być wyznaczana przez lekarza weterynarii w oparciu o potrzeby każdego zwierzęcia i rodzaj działalności w jaki zaangażowane jest zwierzę. Opieka

zapewniana zwierzętom musi być odpowiednia dla danego gatunku; należy uwzględnić specyficzne dla danego gatunku potrzeby fizjologiczne, w tym żywieniowe, oraz warunki środowiskowe w jakim żyją, tj. np. odpowiednią temperaturę, oświetlenie, wzbogacenie środowiska oraz inne właściwości adekwatne dla danego gatunku, a także pewność, że zwierzę jest w stanie zachowywać się naturalnie w optymalnym zakresie.

- Należy podjąć właściwe kroki w ramach profilaktyki chorób odzwierzęcych. Specjaliści muszą zapewnić zwierzętom rutynowe kontrole zdrowotne, prowadzone co najmniej raz w roku przez aktywnego zawodowo lekarza weterynarii. Kontrole te mają na celu sprawdzenie aktualności szczepień i prewencji chorób pasożytniczych. Zwierzęta pracujące w AAI nie powinny być karmione surowym mięsem ani innym surowym białkiem pochodzenia zwierzęcego, np. niepasteryzowanym mlekiem (za wyjątkiem zwierząt nadal pobierających pokarm matki) (Murthy i in., 2005).
- W przypadku, gdy AAI odbywa się we współpracy z instytucjami publicznymi takimi, jak np. szkoły, szpitale psychiatryczne, więzienia, domy opieki społecznej, należy brać pod uwagę lokalne uwarunkowania prawne i politykę władz samorządowych i innych. Specjaliści w ramach własnych programów i instytucji powinni opowiadać się za regulacjami i procedurami zapewniającymi opiekę dla zwierząt uczestniczących w AAI. Zalecane jest tworzenie komisji etyki, w której skład muszą wchodzić osoby posiadające wiedzę z zakresu dobrostanu zwierząt (na przykład lekarze weterynarii).
- Psy asystujące stanowią osobną grupę wysoce wyspecjalizowanych zwierząt pracujących. Z tego powodu niniejszy dokument nie zawiera zaleceń dla osób pracujących z psami asystującymi.

Organizacje członkowskie International Association of Human-Animal Interaction Organizations, biorąc pod uwagę biologiczne i psychologiczne dowody na rzecz wrodzonego pokrewieństwa ludzi i zwierząt towarzyszących oraz fakt, że są statutowo zobowiązani do działania na rzecz dobrostanu zwierząt, uznają za istotne przyjąć koncepcję Wspólnego Zdrowia, która zakłada, że zdrowie i dobrostan zwierząt, ludzi i środowiska są ze sobą nierozzerwalnie związane (Deklaracja Chicagowska IAHAIO z 2013; <http://www.iahaio.org/files/declarationchicago.pdf>).

Bibliografia

1. American Veterinary Medical Association (AVMA) (nd). *Animal-Assisted Interventions: Guidelines*. Link do publikacji: <https://www.avma.org/KB/Policies/Pages/Animal-Assisted-Interventions-Guidelines.aspx>
2. Brakes, P., & Williamson, D (2007). *Dolphin Assisted Therapy*. The Whale and Dolphin Conservation Society. Link do publikacji: https://oceancare.org/wp-content/uploads/2016/07/Report_Delphintherapie_Brakes-Williamson_Can-you-put-your-faith-in-DAT_EN_2007.pdf
3. Farm Animals Welfare Council (FAWC) (1979, 2009). *Five Freedoms*. Link do publikacji: <https://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20121010012427/http://www.fawc.org.uk/freedoms.htm>
4. Fraser D. (2008) *Understanding Animal Welfare: The Science in its Cultural Context*. Oxford: Wiley-Blackwell.
5. Jordan, T., Lem, M. (2014). One Health, One Welfare: Education in practice Veterinary students' experiences with Community Veterinary Outreach, "Canadian Veterinary Journal", vol. 55(12), str. 1203–1206; link do publikacji: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4231813/>
6. Murthy, R., Bearman, G., Brown, S., Bryant, K., Chinn, R., Hewlett, R., George, G., Goldstein E., Holzmann-Pazgal, G., Rupp, M., Wiemken, T., Weese, S., Weber, D. (2015). Animals in Healthcare Facilities: Recommendations to Minimize Potential Risks. "Infection Control and Hospital Epidemiology", vol. 36(5), str. 495-516. DOI: [10.1017/ice.2015.15](https://doi.org/10.1017/ice.2015.15)
7. Ormerod, E. J (2008). Bond-centered veterinary practice: Lessons for veterinary faculty and students. "Journal of Veterinary Medical Education", vol. 35 (4), str. 545-551.
8. Pinillos, R., Appleby, M., Scott-Park, F., Smith, C.W. (2015). One Welfare, "Veterinary Record" vol. 177, str. 629-630; link do publikacji: <http://dx.doi.org/10.1136/vr.h6830>
9. World Health Organization (1946). *WHO Definiton of Health*. Preambuła WHO przyjęta podczas International Health Conference w Nowym Jorku, 19.06-22.07.1946; podpisana 22.07.1946 przez przedstawicieli 61 państw i wprowadzona w życie 7.04.1948 r.

Podziękowania

IAHAIO dziękuje kolegom-specjalistom zajmującym się tematyką zdrowia zwierząt, ich dobrostanu i zachowania, jak również: American Veterinary Medical Association, Humane Society of the United States, American Humane Society, Assistance Dogs International, International Fund for Animal Welfare, a także Whale and Dolphin Conservation Society za ich wkład w zakresie dobrostanu zwierząt w AAI.

Protokół tłumaczenia dokumentu White Paper na inne języki

White Paper jest dokumentem przedstawiającym oficjalne stanowisko IAHAIO, a jego macierzystym językiem jest język angielski. Aby umożliwić organizacjom członkowskim z całego świata propagowanie White Paper i jego zawartości, IAHAIO wspiera proces tłumaczenia dokumentu na języki obce. Organizacje członkowskie lub przedstawiciele organizacji członkowskich mogą zwrócić się do zarządu o przygotowanie oficjalnego tłumaczenia w danym języku, a zarząd zleci wykonanie tłumaczenia odpowiedniej, bezstronnej firmie. Przetłumaczona wersja White Paper zostanie wysłana do przedstawicieli organizacji członkowskich, którzy posiadają natywną biegłość w języku tłumaczenia oraz w języku angielskim, z prośbą o sprawdzenie poprawności merytorycznej i językowej tekstu. Następnie Zarząd w procesie głosowania ustala, czy przetłumaczony dokument zostanie autoryzowany. W przypadku wystąpienia wątpliwości co do zawartości tłumaczenia (np. terminologii – przyp. tłum.) za podstawowe źródło referencji uznaje się oryginalną wersję White Paper przygotowaną w języku angielskim.